

Representationer av hållbarhetsutmaningar och blind spots

- En undersökning av Skånes regionala utvecklingsstrategi

Ella Neuhaus

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Program: Samhällsutveckling - Landsbygd
Uppsala 2024

Representationer av hållbarhetsutmaningar och blind spots. En undersökning av Skånes regionala utvecklingsstrategi

Representations of sustainability challenges and blind spots. A study of Skåne's regional development strategy

Ella Neuhaus

Handledare: Hanna Wolf, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod: EX0888
Program/utbildning: Samhällsutveckling - Landsbygd
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

Nyckelord: Region Skåne, Regional utvecklingsstrategi, Policy, Hållbarhetsutmaningar, WPR, Intersektionalitet, Blind spots

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Denna studie undersöker framställningen av centrala hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030. Studien syftar till att identifiera eventuella aspekter som utelämnas eller osynliggörs i Det öppna Skåne 2030, samt vilka sociala grupper som kan tänkas drabbas av detta. För att uppfylla detta syfte har studien besvarat följande frågeställningar: Vad framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030? Vad utelämnas eller osynliggörs i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030? Vilka olika sociala grupper kan komma att drabbas av detta utelämnande eller osynliggörande? Dessa frågeställningar besvaras med metod och teori som tar avstamp i Carol Bacchis (2009) analysramverk "What's the problem represented to be?" (WPR). Utöver WPR-ramverkets teoretiska ansatser tillämpas begreppen blind spots och intersektionalitet för att besvara frågeställningarna. Undersökningen visar att Det öppna Skåne 2030 framställer ökande ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper, behov av teknisk utveckling, otillräcklig fysisk och digital infrastruktur, samt bristande eller otillräcklig kunskap och samverkan som centrala hållbarhetsutmaningar. Studien identifierar också följande blind spots i Det öppna Skåne 2030: att sociala och kulturella hållbarhetsaspekter riskerar att osynliggöras eller åsidosättas till följd av att hållbarhetsutmaningar representeras som tekniska problem, samt en avsaknad av ett tydligt intersektionellt perspektiv. Om dessa blind spots inte adresseras kan grupper och individer vars sociala identiteter inte kan reduceras till enskilda kategorier eller dikotomier missgynnas eller direkt skadas.

Nyckelord: Region Skåne, Regional utvecklingsstrategi, Policy, Hållbarhetsutmaningar, WPR, Intersektionalitet, Blind spots

Abstract

This study examines the representation of key sustainability challenges in Region Skåne's development strategy The Open Skåne 2030. The study aims to identify potential aspects that are silenced or fail to be problematised in The Open Skåne 2030, as well as which social groups may be affected by this. To fulfill this purpose, the study has answered the following questions: What are represented as key sustainability challenges in The Open Skåne 2030? What aspects are silenced or fail to be problematised in The Open Skåne 2030? What different social groups may be affected by this silencing or failure to problematise? These key questions are answered with methods and theory inspired by Carol Bacchi's (2009) analytical framework "What's the problem represented to be?" (WPR). In addition to the WPR framework's theoretical approaches, the concepts of blind spots and intersectionality are applied to answer the questions. The study shows that The Open Skåne 2030 represents increasing inequalities and differences between different social groups, the need for technological development, insufficient physical and digital infrastructure, as well as lack of or insufficient knowledge and cooperation as key sustainability challenges. The study also identifies the following blind spots in The Open Skåne 2030: that the representation of sustainability challenges as technical issues may result in social and cultural sustainability aspects being silenced

or set aside, as well as the lack of a prominent intersectional perspective. If these blind spots are not addressed, groups and individuals whose social identities cannot be reduced to singular categories or dichotomies may be disadvantaged or directly harmed.

Keywords: Region Skåne, Regional development strateg

Innehållsförteckning

Förkortningar	7
1. Inledning	8
1.1 Syfte och frågeställning	9
1.2 Uppsatsens disposition	10
2. Teori	11
2.1 "What's the problem represented to be?" som teori	11
2.2 Kritiska reflektioner kring diskursanalys som teorival	12
2.3 Centrala begrepp	13
2.3.1 Blind spots	13
2.3.2 Intersektionalitet.....	13
3. Metod.....	15
3.1 "What's the problem represented to be?" som metod	15
3.2 Material	18
3.2.1 Regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030	18
3.3 Tillvägagångssätt för textanalys.....	19
3.4 Validitet och reliabilitet	20
4. Diskussion	21
4.1 Centrala hållbarhetsutmaningar	21
4.2 Blind spots, utelämnande eller osynliggörande och sociala grupper som kan tänkas drabbas	25
5. Sammanställning och slutord.....	29
Referenser.....	31
Tack 33	

Förkortningar

RUS	Regional utvecklingsstrategi
WPR	What's the problem represented to be?

1. Inledning

Bördig jordbruksmark med gula rapsfält och vindmöllor, en karaktäristisk dialekt eller närheten till Danmark och övriga Europa. Kanske är något av detta bland det första folk föreställer sig när de tänker på Skåne? För mig är det landskapet jag vuxit upp i. Ett landskap som utifrån mina erfarenheter kännetecknas av allt detta, men som också är tydligt präglad av influenser från många olika kulturer och att människor med olika bakgrund lever och verkar. Enligt siffror från Statistikmyndigheten SCB är Skåne inte bara Sveriges tredje folkrikaste län, utan även det län som är det tredje största gällande invandring (SCB 2024; SCB 2024). Hos regionens invånare tycks detta skapa viss polarisering, vilket stöds av både valresultat och forskning. Bland annat blir detta tydligt genom det faktum att 11 av de 19 kommuner där de invandringskritiska Sverigedemokraterna blev det största partiet efter kommunvalet 2022 ligger i Skåne (Kudo 2022).

Att det förekommer politisk splittring och polarisering i Skåne påvisas även i en rapport från Lunds universitet som konstaterar att geografiska skillnader i genomsnittliga disponibla inkomster och välstånd är en ökande trend i regionen (Nordin 2021). Denna utveckling syns särskilt i landsbygdsområden och i städers invandrartäta bostadsområden. Mätningar har visat att genomsnittliga disponibla inkomster på landsbygden har sjunkit med cirka 5 procentenheter mot rikssnittet sedan början av 1990-talet (Ibid). För invandrartäta stadsområden visar rapporten att genomsnittliga disponibla inkomster under samma tidsperiod har sjunkit med nästan 30 procentenheter mot rikssnittet (Ibid).

Precis som resten av världen står Skåne dessutom inför stora utmaningar i relation till miljöproblem och klimatförändringar. Inte minst blir detta tydligt genom det faktum att Region Skåne år 2023 bedömde att endast ett av regionens tolv miljö kvalitetsmål kunde uppnås innan år 2030 (Region Skåne 2024).

Det går att konstatera att politiska splittringar, ökade välståndsklyftor samt klimat- och miljöproblem kan innebära utmaningar för Skånes politiska ledning, inte minst Region Skåne. I Sveriges politiska system är det regionerna som ansvarar för de uppgifter, samhällsservice och institutioner som är gemensamma för större geografiska områden och som därför ofta kräver större ekonomiska resurser

(Sveriges Kommuner och Regioner 2022). Hit hör bland annat hälso- och sjukvård, kultur och kollektivtrafik, men också arbete för att “stärka regionernas tillväxt och utveckling” (Ibid). I förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete fastställs bestämmelser, syften och ansvarsfördelning gällande regionalt utvecklingsarbete. I förordningen (2017:583) konstateras också att regional utveckling avser “insatser för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling”. En sådan typ av insats skulle exempelvis kunna vara en regional utvecklingsstrategi (RUS). En sådan RUS är ett regionövergripande styrdokument som tas fram i samverkan med berörda aktörer såsom regioner, kommuner, länsstyrelser och myndigheter (Sveriges Kommuner och Regioner 2021). Regionala utvecklingsstrategier ska bygga på en analys av regionspecifika förutsättningar för hållbar utveckling och hållbar regional tillväxt (Ibid). Vidare ska en RUS ligga till grund för regionala insatser och program såsom regionala strukturfondsprogram och regionala tillväxtprogram (Ibid).

Region Skånes regionala utvecklingsstrategi heter Det öppna Skåne 2030 och är precis som förklarats ovan ett regionövergripande styrdokument ämnat att samla förutsättningar och visioner för den regionala utvecklingen. I en region som utmärks av goda förutsättningar för lantbruk och livsmedelsproduktion, geografisk närhet till grannlandet Danmark och den europeiska kontinenten, men också en ökande trend av polarisering och skillnader i välstånd mellan olika sociala grupper, finner jag det intressant att undersöka Region Skånes representationer av hållbarhetsutmaningar i den regionala utvecklingsstrategin. Att identifiera eventuella aspekter som utelämnas eller osynliggörs i Det öppna Skåne 2030 kan dessutom bidra till att policyn blir mer rättvis, inkluderande och effektiv.

1.1 Syfte och frågeställning

Denna uppsats kommer att undersöka hur hållbarhetsutmaningar representeras i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030. Detta görs i syfte att identifiera eventuella aspekter som utelämnas eller osynliggörs i Det öppna Skåne 2030, samt vilka sociala grupper som kan tänkas drabbas av detta. Uppsatsen tar avstamp i Bacchis (2009) förståelse av policy som en socialt och kulturellt betingad problemrepresentation där ett underliggande antagande är att de problem som definieras kan lösas med hjälp av policy som verktyg. Genom denna ansats går det att skapa en djupare förståelse för vilka effekter utvecklingsstrategins representation av hållbarhetsutmaningar har, inte minst gällande vad som utelämnas eller osynliggörs. För att uppnå uppsatsens syfte kommer tre av de frågor som utgör

kärnan i Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys, i kombination med andra relevanta begrepp och teorier, att vara vägledande då följande frågeställningar besvaras:

- Vad framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030?
- Vad utelämnas eller osynliggörs i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030?
- Vilka olika sociala grupper kan komma att drabbas av detta utelämnande eller osynliggörande?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen har inletts med en kortfattad beskrivning av ämnesområdet, följt av den syftesformulering och de frågeställningar som jag ämnar att avhandla och besvara. I uppsatsens teoridel förklarar jag de teoretiska grunder, antaganden och begrepp som kommer att användas och vara vägledande för att besvara mina frågeställningar och således uppfylla uppsatsens syfte. Jag gör även en kritisk reflektion kring detta teorival. Efter teoridelen följer ett avsnitt som beskriver den metod jag tillämpat, det material som legat till grund för undersökningen, hur jag gått tillväga för att bearbeta detta material samt en diskussion kring validitet och reliabilitet. Sedan följer en diskussion som är uppdelad efter uppsatsens tre centrala frågeställningar. Uppsatsen avslutas sedan med en sammanställning och slutdiskussion kring de resultat som uppkommit i diskussionsdelen.

2. Teori

2.1 “What's the problem represented to be?” som teori

Denna uppsats tar avstamp i den teoretiska ansats som utvecklas av den kanadensisk-australiska statsvetaren och forskaren Carol Lee Bacchi (2009) i *Analysing policy: what's the problem represented to be?*. “What's the problem represented to be?”, i kortform även kallat WPR, är en form av diskursanalys som fokuserar på hur samhällsstyrning är en praktik som sker genom problematiseringar och problemrepresentation i policy. WPR som ramverk erbjuder ett kritiskt förhållningssätt till själva idén om policy som verktyg där ett grundläggande teoretiskt antagande är att förslag eller målsättningar som går att återfinna i policy syftar till att lösa ett problem eller förändra något, samt att policy därför vanligtvis uppfattas som någonting positivt. Genom denna ansats att lösa något med policy som verktyg sägs det också indirekt att någonting är i behov av en lösning. Alltså, ett lösningsförslag indikerar att någonting är ett problem som behöver lösas och ordet “problem” i WPR-ramverket definieras således som det en specifik policy ämnar lösa (Ibid).

Bacchi (2009) sammanfattar själv de tre grundläggande teoretiska antagandena för WPR på följande sätt:

1. Styrning sker genom problematiseringar.
2. Vid analys av denna styrning bör vårt fokus ligga på att ifrågasätta problematiseringar och den problemrepresentation dessa problematiseringar innefattar, snarare än problemlösning eller problem som sådana .
3. Vi måste också problematisera och ifrågasätta problematiseringar i policy genom att kritiskt granska de grundläggande premisserna för samt de efterföljande effekterna av dessa problematiseringars problemrepresentationer.

Den syn på diskurs som Bacchi utgår ifrån härstammar från en poststrukturalistisk idétradition och är influerad av den franske filosofen Michel Foucault (Bacchi &

Goodwin 2016). Utifrån ett foucauldianskt perspektiv ses makt som en praktik, någonting relationellt som kan utövas genom människors interaktioner med varandra (Inglis & Thorpe 2019). Utifrån detta perspektiv är makt också tätt sammanvävt med diskurser och språk. Språk ses som ett verktyg för dominans och kunskapsproduktion, vilket innebär att diskursiva kategoriseringar av människor ses som en maktutövning (Ibid). Bacchi och Goodwin (2016) menar att denna förståelse för hur kunskap produceras diskursivt också kan hjälpa oss att “komma loss” från eller kritiskt ifrågasätta de allmänna förståelser eller ortodoxier som konventionell policy ofta baseras på. Enligt Bacchi är målet med WPR-analysen att utifrån detta poststrukturalistiska synsätt förstå hur samhällsordning upprätthålls genom politisk styrning (Ibid).

2.2 Kritiska reflektioner kring diskursanalys som teorival

Den poststrukturalistiska förståelse för betydelsen av språk och diskurser som WPR-ramverket har sina teoretiska rötter i har kritiserats från olika håll. Jag ämnar nu redogöra för ett urval av dessa kritiker som för denna uppsats är relevanta att reflektera över och bemöta. En första kritik som riktats mot poststrukturalismens betoning av den unika innebörd språket besitter är att synen på språket som grund för vår verklighetsuppfattning reducerar verkligheten till begrepp och idéer, vilket förnekar förekomsten av en fysisk värld eller yttre verklighet som är oberoende av just dessa idéer (Bergström & Boréus 2012). Som svar på denna kritik går det att säga att det visst finns en så kallad “yttre verklighet”, men att denna ges betydelse genom språk och diskurser, samt att meningsskapande inte bör reduceras till en begrepps- eller idévärld utan “måste inkludera texter, praktiker, institutioner osv.” (Ibid). I Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys är det olika typer av problembeskrivningar eller problemrepresentationer som ses som “fält för meningsskapande” (Ibid).

Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv är ytterligare en kritik som går att rikta mot diskursanalys att den som genomför diskursanalysen själv riskerar att bli en del av en eller flera av de diskurser som undersöks och analyseras (Bergström & Boréus 2012). Detta kan resultera i att det blir svårt för diskursanalytikern att positionera sig “utanför diskurserna”, vilket i värsta fall skulle kunna väcka frågor om analysens reliabilitet (Ibid). För att försöka undvika detta i den mån det är möjligt är det viktigt att diskursanalytikern är transparent med vilka teoretiska antaganden

som görs, och själv visar på en förmåga att problematisera eller kritiskt reflekterar kring dessa val (Ibid).

2.3 Centrala begrepp

2.3.1 Blind spots

En av de punkter som utgör kärnan i Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys är vad som lämnas oproblematiskt, var "tystnader" finns och om det går att tänka annorlunda kring ett problem genom att belysa sådant som tenderar att osynliggöras. För att beskriva just sådana områden, aspekter, frågor eller grupper som tenderar att förbises eller osynliggöras i forskning, studier eller policy kommer jag att använda begreppet blind spots. Det går att beskriva blind spots som en form av "partisk uppmärksamhet eller uppfattning", vilket kan ses som en direkt konsekvens av en viss positionering eller en specifik inramning av ett problem (Redman 2023). Eftersom blind spots riskerar att resultera i förenklade uppfattningar där vissa grupper eller frågor marginaliseras, är det viktigt att identifiera och synliggöra dessa i forskning och policy. Detta synliggörande möjliggörs genom kontinuerlig kritisk granskning och en öppenhet för alternativa synsätt (Ibid).

Förståelse för och synliggörande av blind spots inom hållbarhetspolicy kan anses vara viktigt av flera skäl. Genom att adressera sådana perspektiv eller grupper som tenderar att förbises blir beslutsfattande mer inkluderande, vilket öppnar upp för en mer demokratisk och jämlik hållbarhetspolitik (Arora-Jonsson 2017). När allmänt vedertagna normer eller kunskap utmanas, inte minst inom vetenskapen, kan det dessutom öppna upp för mer effektivt beslutsfattande som tar hänsyn till sociala och kulturella faktorer samt ser bortom grundläggande antaganden som annars riskerar att begränsa nyanserade förståelser av hållbarhetsutmaningar (Ibid).

2.3.2 Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett begrepp som inom feministisk teoribildning syftar till att synliggöra hur "olika historiskt och situationsbaserade maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass och "ras"/etnicitet" (de los Reyes & Mulinari 2005). Ett intersektionellt perspektiv kan fungera som ett verktyg för att förstå hur en individs sociala identitet är ett resultat av dess tillhörighet till ett flertal

olika sociala kategorier som överlappar varandra och verkar tillsammans (Pain & Hansen 2019). När intersektionalitet diskuteras är det ofta i syfte att belysa hur kombinationer av bland annat genus, sexuell läggning, etnicitet och klass skapar olika dimensioner av marginalisering, diskriminering eller socialt utanförskap. En förståelse för denna överlappning hjälper oss också att förstå hur summan av dessa sociala tillhörigheter skapar en individs kontextbundna handlingsutrymme (Ibid).

I denna uppsats kommer jag likt Bacchi och Eveline (2010) utgå från förståelsen att social inkludering är en praktik, någonting som görs genom representation i policy, där olika sociala grupper blir mer eller mindre framträdande. Utifrån detta synsätt blir det då också tydligt hur appliceringen av ett intersektionellt perspektiv i hållbarhetspolicy kan bidra till förståelse för hur sociala faktorer såsom kön, klass, ålder etc. påverkar människors olika behov och sårbarhet i relation till klimatförändringar och hållbarhetsutmaningar (Singleton et al. 2022).

3. Metod

Den metod som jag har tillämpat i syfte att besvara uppsatsens frågeställningar om problemrepresentation av hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030 är en kvalitativ textanalys inspirerad av Bacchis (2009) WPR-ramverk. Kvalitativ forskning präglas enligt Bryman (1997) av en strävan efter att fånga aktörers innebörder och tolkningar, en nära relation mellan forskare och subjekt, en bild av den sociala verkligheten som något som konstrueras av aktörer, samt att relationen mellan teorier, begrepp och forskning "växer fram efterhand". Den "grundläggande faktorn" i kvalitativ forskning utgörs alltså av tolkning (Bryman 1997).

Att analysera text kan vara intressant av olika anledningar. Bergström och Boréus (2012) lyfter fram hur analys av texter och språk kan ses som nödvändigt för att förstå "vårt sätt att tänka och våra handlingar". Inte minst makt, förtryck och ojämlikheter hör till de samhällseliga fenomen som studiet av texter kan hjälpa oss att förstå (Ibid). Vidare menar Bergström och Boréus (2012) att analys av text blir relevant eftersom texter "speglar både medvetna och omedvetna föreställningar" hos de aktörer som gett upphov till dem. Detta gäller inte minst i policydokument, där Bacchis (2009) WPR-metod blir ett verktyg för att analysera hur samhällsstyrning sker genom problemrepresentationer. Att jag väljer WPR-analysen som metod för min undersökning grundar sig främst i att det är specifikt problemrepresentation och dess följderna jag syftar till att undersöka och för detta ändamål blir Bacchis (2009) ramverk ett väldigt tydligt strukturerat verktyg. Nedan följer en beskrivning av WPR-ramverket som metod.

3.1 "What's the problem represented to be?" som metod

Ramverket för WPR-analys som beskrivits i uppsatsens teoridel (se 2.1) utgör inte bara en del av den teori som ligger till grund för uppsatsen, utan har även inspirerat den metod som kommer användas för att analysera problemrepresentation av hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030. Baserat på de teoretiska utgångspunkterna som beskrivits ovan har Bacchi (2009)

formulerat sex frågor som kan fungera som ett vägledande verktyg för att kritiskt granska policy. Dessa sex frågor lyder:

1. Hur representeras problemet i en särskild policy?
2. Vilka föreställningar eller antaganden bygger problemrepresentationen på?
3. Hur har den här representationen av problemet uppstått?
4. Vad lämnas oproblematiskt? Var finns ”tystnaderna”? Kan man tänka annorlunda kring problemet?
5. Vilka effekter får den här representationen av problemet?

Hur/var har representationen av problemet skapats, spridits vidare och försvarats?

Uppsatsens frågeställningar bygger på WPR-ramverkets fråga 1, 4 och 5. Därför har jag gjort avgränsningen att det även är dessa frågor som jag valt att fokusera på i uppsatsens diskussion och kommer således inte heller att gå djupare in på fråga 2, 3 och 6 då de inte är lika relevanta för att besvara mina frågeställningar.

Fråga 1 handlar om att synliggöra vad som framställs som ett specifikt problem i en viss policy (Bacchi 2009). Frågan tar avstamp i det underliggande teoretiska antagandet att en uppfattning kring någonting som ett problem avgör vad som ses som lösningsförslag, vilket medför att de lösningsförslag som presenteras i policy också säger någonting om vad som ses ett visst problem (Ibid). Bacchi (2009) menar att frågan utmanar en vanligt förekommande syn på policy som en form av “problemlösning” som syftar till att “fixa” någonting, när det i själva verket är policy i sig som bidrar till att konstruera olika “problem”. Vidare förklarar Bacchi (2009) att det kan vara utmanande att identifiera eller synliggöra dessa problemrepresentationer eftersom policy ofta är mycket komplext och kan innehålla flera olika problemrepresentationer som ibland till och med strider mot varandra. I min undersökning utgår jag från fråga 1 för att svara på vad som framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030.

Fråga 4 handlar istället om vilka aspekter en viss problemrepresentation lämnar oproblematiskt, var “tystnader” finns och om det går att tänka kring “problemet” utifrån andra perspektiv än det som konstrueras genom en specifik policy (Bacchi 2009). Syftet med att ställa dessa kritiska frågor kan beskrivas som att “problematisera problematiseringar” för att få en uppfattning om deras

“begränsningar” (Ibid). Denna förståelse blir relevant eftersom den hjälper oss att synliggöra dolda uppfattningar och antaganden, vilket kan bidra till mer nyanserade diskussioner kring allmänna uppfattningar av vad som är samhällsproblem och hur dessa angrips genom politik (Ibid). I denna undersökning är det fråga 4 jag har som utgångspunkt för att undersöka och svara på vilka aspekter som utelämnas eller osynliggörs i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030.

För att diskutera effekter i form av vilka sociala grupper som kan tänkas drabbas av de problemrepresentationer och blind spots som förekommer i Det öppna Skåne 2030 kommer fråga 5 att vara vägledande. Ett teoretiskt antagande som ligger till grund för hela WPR-ramverket, men blir extra tydligt genom fråga 5, är att vissa typer av problemrepresentationer i policy konstruerar ojämlika svårigheter eller direkt “skadliga” effekter för olika sociala grupper (Bacchi 2009). Hur problem konstrueras och representeras i policy kan alltså bidra till social inkludering respektive socialt utanförskap. Det bör poängteras att det Bacchi (2009) menar med “effekter” inte är strikt begränsat till att innebära en viss “utkomst”. Förståelsen för “effekter” bygger istället på poststrukturalistisk teoribildning och syftar till att kritiskt granska effekter av diskursiv karaktär (Ibid). Syftet med fråga 5 är alltså att identifiera vilka “skadliga” effekter olika former av problemrepresentationer medför för olika sociala grupper, samt hur det går att se dessa “problem” ur andra synvinklar för att motverka dessa skadliga sociala effekter (Ibid).

För att kritiskt granska effekter av olika problemrepresentationer föreslår Bacchi (2009) att följande delfrågor bör ses som “en väsentlig del” när fråga 5 appliceras:

- Vad förändras sannolikt genom representationen av “problemet”?
- Vad förblir sannolikt oförändrat?
- Vem tenderar sannolikt att gynnas av representationen av “problemet”?
- Vem tenderar sannolikt att skadas av representationen av “problemet”?
- Hur påverkar tillskrivningen av ansvar för problemet de som utpekats samt det resterande samhällets uppfattning om vem som “bär skulden”?

Dessa delfrågor är även vägledande i min diskussion kring vilka sociala grupper som kan tänkas drabbas av utelämnande eller osynliggörande av vissa aspekter i Det öppna Skåne 2030.

3.2 Material

3.2.1 Regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030

Eftersom uppsatsen ämnar undersöka problemrepresentationer av hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030 är det också denna utvecklingsstrategi som utgör det material som ligger till grund för undersökningen. Då regionala utvecklingsstrategier är offentliga handlingar går regionplanen att hitta på Region Skånes webbplats. I enlighet med förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete är utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030 en "samlad och sektorsövergripande strategi" som innehåller "mål och långsiktiga prioriteringar för det regionala utvecklingsarbetet". Framtagandet av strategin har involverat ett flertal olika aktörer från både offentlig och privat sektor.

Under hösten 2012 inleddes arbetet med att ta fram utvecklingsstrategin med en OECD-analys av Skånes utmaningar och möjligheter. För att skapa en gemensam bild av vilka utmaningar och möjligheter som skulle lyftas i Det öppna Skåne 2030 höll Region Skåne också i dialoger med de skånska kommunerna vid namn "Skånesamtalen", där ledande regionpolitiker besökte kommunstyrelsen i respektive kommun. Dessutom anordnade Region Skåne dialoger med berörda myndigheter, lärosäten, aktörer inom näringslivet, invånare och andra samverkansparter. Resultaten från dessa olika dialogmöten har utgjort det huvudsakliga underlaget för den regionala utvecklingsstrategin. Den version av Det öppna Skåne som jag har undersökt i denna uppsats är inte den ursprungliga strategi som antogs av Skånes Regionfullmäktige år 2014, utan den slutversion av strategin som antogs under våren 2020 efter att en översyn av strategin visat ett antal revideringsbehov och dessa revideringar genomförts. En bakomliggande orsak till att en översyn av utvecklingsstrategin genomfördes är den förordning om regionalt tillväxtarbete (2017:583) som kom 2017 och fastställer att regionala utvecklingsstrategier ska ses över mellan val till landsting och kommunfullmäktige. (Region Skåne 2020).

Det öppna Skåne 2030 syftar till att beskriva regionens gemensamma vision om hur Skånes utveckling ska se ut. I strategin delas denna gemensamma vision upp i sex olika visionsmål som i tur och ordning avhandlas i egna kapitel. I varje kapitel identifieras utvecklingstrender som beskriver både vad som identifierats som möjligheter och utmaningar kopplat till respektive visionsmål. I uppsatsens diskussionsdel kommer jag att ge en mer detaljerad beskrivning av dessa visionsmål och de problemrepresentationer av hållbarhetsutmaningar som de innehåller (se 4.1). Efter att de sex visionsmålen med tillhörande utmaningar och möjligheter har presenterats följer ett kapitel som handlar om utvecklingsstrategins genomförande

och uppföljning. I detta kapitel beskrivs hur de visionsmål som tagits fram följs upp med regiongemensamma områdesstrategier som sammanställer vad som bör göras inom olika tematiska områden för att nå visionsmålen. Dessa områdesstrategier konkretiseras i handlingsplaner som förklarar praktiska tillvägagångssätt och vilka aktörer som ska ansvara för utförandet. Detta beskrivs i utvecklingsstrategin som att “Det öppna Skåne 2030 är den övergripande utgångspunkten” men att “genomförandet konkretisera[s] i respektive områdesstrategi och tillhörande handlingsplaner” (Region Skåne 2020). Det regionala utvecklingsarbetet ska bidra till att uppfylla de mål för social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet som FN tagit fram i Agenda 2030 och därför beskrivs även kopplingen till Agenda 2030 inom varje områdesstrategi. I utvecklingsstrategin beskrivs även hur en central del i uppföljningsarbetet är ett uppföljningssystem vid namn “Hur har det gått i Skåne?” som uppdateras löpande av berörda aktörer. En gång om året samlas dessutom dessa aktörer för att sammanställa en gemensam lägesbild av hur utvecklingsarbetet för att uppnå de olika visionsmålen gått under året. (Ibid).

3.3 Tillvägagångssätt för textanalys

Mitt tillvägagångssätt för att undersöka representation av hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030 och således kunna besvara uppsatsens frågeställningar har utgjorts av noggrann läsning av materialet. Inledningsvis läste jag utvecklingsstrategin som helhet för att få en uppfattning om övergripande teman, återkommande beskrivningar och ordval. När jag fått en allmän överblick över materialets struktur gick jag sedan tillbaka och fokuserade på strategins olika delar i detalj. När jag kände mig väl insatt och påläst började arbetet med att applicera de frågor som utgör kärnan i Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys på Det öppna Skåne 2030. Under denna process läste jag än en gång utvecklingsstrategins olika delar i detalj. I arbetet med att besvara frågeställningen kring vad som utelämnas eller osynliggörs i Det öppna Skåne 2030 gjorde jag även några tematiska sökningar efter förekomsten av specifika ord i utvecklingsstrategin. Bland annat sökte jag efter förekomsten av ord som jämställdhet, kön och etnicitet. Analysens resultat sammanställdes sedan och kopplades till relevant teori.

Det bör tilläggas att jag utöver den kvalitativa textanalysen har haft ett digitalt möte med en utvecklingsstrateg vid Region Skåne där jag ställde frågor kring framtagandet av och arbetet med den regionala utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030. De svar som genererades från detta möte tillhör inte det material som ligger till grund för analysen, utan var enbart ämnat att bidra till min egen förståelse för hur processen kring framtagandet och arbetet med utvecklingsstrategin sett ut.

3.4 Validitet och reliabilitet

Inom all forskning är validitet och reliabilitet två viktiga principer. För att en studie ska kunna anses vara av hög kvalitet bör den också ha hög validitet och reliabilitet. Validitet handlar om att val av metod är lämpligt i relation till studiens empiri och kan tillämpas för att uppfylla studiens syfte genom att besvara de centrala frågeställningarna (Bergström & Boréus 2012). I fallet för denna undersökning har både metod- och teorival inspirerats av Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys av policy. Eftersom WPR-analysen syftar till att synliggöra outtalade uppfattningar som ligger till grund för hur problem framställs blir detta ett lämpligt val av både metod och teoretisk ramverk för att hjälpa mig att besvara mina frågeställningar om vad som framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i Det öppna skåne 2030, vad som utelämnas eller osynliggörs i utvecklingsstrategin och vilka sociala grupper som kan komma att drabbas av detta. Detta bidrar till att öka studiens validitet.

Reliabilitet handlar istället om att undersökningen ska ha viss precision genom att mätningar och uträkningar är gjorda med tillräcklig noggrannhet (Bergström & Boréus 2012). I studier likt denna, som inte syftar till att mäta eller beräkna någonting, handlar reliabilitet snarare om allmän noggrannhet och att sträva efter att eliminera möjliga felkällor (Ibid). Vid textanalys blir exempelvis tolkningsaspekten en reliabilitetsfråga och för att öka studiens reliabilitet är tillräckligt noggrann läsning av materialet därför viktigt (Ibid).

I studier som syftar till att genomföra någon form av diskursanalys är medvetenhet om att den som genomför studien själv utgör en del av en eller flera diskurser relevant för både validitet och reliabilitet. Genom att visa på medmedenhet kring hur den egna förståelsen av samhället gör det svårt att positionera sig "utanför diskurserna" ökar möjligheten till god validitet och reliabilitet (Ibid). Som tidigare nämnt är transparens kring teoretiska antagande därför av stor vikt. Att låta ramverket för WPR-analys och de frågor Bacchi (2009) tagit fram vara vägledande gällande teori och metod kan också bidra till att stärka undersökningens validitet och reliabilitet.

4. Diskussion

4.1 Centrala hållbarhetsutmaningar

För att besvara min frågeställning om vad som framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030 kommer jag i denna del av uppsatsen att undersöka de sex visionsmål som presenteras i utvecklingsstrategin, samt de problemrepresentationer som dessa innehåller. Det första visionsmålet som presenteras i Det öppna Skåne 2030 är att "Skåne ska erbjuda framtidstro och livskvalitet" (Region Skåne 2020). Med avstamp i Bacchis (2009) förståelse av policy går det utifrån det som presenteras som lösningsförslag för att uppfylla visionsmålet att säga någonting om vilka utmaningar som idag upplevs och framställs stå i vägen för att detta ska vara möjligt. De utvecklingstrender som identifieras i samband med detta visionsmål är att det blir allt fler äldre och yngre i regionen, att det syns en ökning av ojämlik hälsa och psykisk ohälsa, ett ökat politiskt intresse som syns genom ökat valdeltagande, ökande könsskillnader inom utbildningsområdet och att skillnader i livsförutsättningar ökar (Region Skåne 2020). Genom att identifiera dessa utvecklingstrender blir det tydligt att utvecklingsstrategin riktar fokus mot ökade klyftor, skillnader och ojämlikheter mellan olika samhällsgrupper.

Att ökade klyftor, skillnader och ojämlikheter ses som ett problem som står i vägen för att uppfylla visionsmålet "Skåne ska erbjuda framtidstro och livskvalitet" blir även tydligt utifrån de lösningsförslag eller satsningar som presenteras i samband med det första visionsmålet. Bland annat betonas vikten av att arbeta för att sprida ökad kunskap om allas lika rättigheter, att ha "ett inkluderande förhållningssätt" och att motverka diskriminering (Region Skåne 2020). Utvecklingsstrategin pekar även ut satsningar för att förbättra livsvillkor i områden som är socioekonomiskt utsatta och att arbeta för att motverka orsaker till segregation som lösningsförslag. Att "skapa sammanhållning" och jobba för "ökad kulturell och social delaktighet" genom att stärka Skånes kulturliv och idéburna sektor presenteras också som en viktig åtgärd för att kunna "erbjuda framtidstro och livskvalitet" (Ibid). Utöver detta belyser Det öppna Skåne 2030 hur krafttag för att minska barnfattigdom, ett aktivt jämställdhetsarbete, ökad folkbildning, främja jämlik folkhälsa samt att verka för

allas tillgång till grönområden och en attraktiv närmiljö ses som avgörande för att uppfylla visionsmålet om att “erbjuda framtidstro och livskvalitet” (Ibid). Utifrån dessa problemrepresentationer och lösningsförslag blir det tydligt att ökande ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper i regionen ses som en central hållbarhetsutmaning i Det öppna Skåne 2030.

Det andra visionsmålet i utvecklingsstrategin handlar om att “Skåne ska vara en stark hållbar tillväxtmotor” (Region Skåne 2020). Till de utvecklingstrender som identifieras inom ramen för detta visionsmål hör bland annat att det råder obalans mellan tillgång och efterfrågan på kompetens och att behörigheten till gymnasieskolan är låg i regionen. Till de övriga utvecklingstrender som identifieras hör exempelvis god ekonomisk tillväxt och att Skåne utmärker sig som en innovativ region i Europa, men kring dessa trender presenteras inga lösningsförslag vilket innebär att de inte framställs som problem som bör lösas med policy som verktyg. Det blir däremot tydligt att de två förstnämnda trenderna tänks på som problem då satsningar på arbete för att fler ska komma in på arbetsmarknaden, att skapa förutsättningar för att fler företag ska startas upp och att “Skåne ska stärkas som attraktiv studieplats och forskningsregion” presenteras som delar av lösningen (Ibid).

I samband med visionsmålet att “Skåne ska vara en stark hållbar tillväxtmotor” riktar utvecklingsstrategin fokus på tillväxt, teknikutveckling och att stärka Skånes attraktions- och konkurrenskraft (Region Skåne 2020). Bland annat understryks vikten av “omställning kopplat till globalisering, digitalisering [och] mer miljö- och klimatvänliga processer” (Ibid). Ett exempel som lyfts fram är regionens forskningsanläggningar European Spallation Sources (ESS) och MAX IV, där forskning kring “olika typer av material och hur de kan förbättras för att bidra till att lösa globala utmaningar” bedrivs (Ibid). Genom detta står det klart att hållbarhetsutmaningar i viss mån tenderar att representeras som tekniska problem och att lösningar på flera hållbarhetsutmaningar således går att finna genom teknikutveckling.

Visionsmål nummer tre lyder att “Skåne ska stärka mångfalden av goda livsmiljöer” (Region Skåne 2020). De utvecklingstrender som med avseende på de lösningsförslag som presenteras tycks ses som de huvudsakliga problemen för att uppnå visionsmålet innefattar ett ökande glapp mellan behovet av bostäder och möjligheten att efterfråga bostäder, en minskad åkerareal, ansträngd kapacitet på vägar och järnvägar, otillräcklig och ojämnt fördelad tillgång till bredband via fiber och risk för effektbrist i elnätet. Nästan samtliga av de föreslagna lösningarna kopplat till detta visionsmål handlar om stora satsningar på att bygga ut fysisk och digital infrastruktur. Bland annat nämns utbyggnad av kollektivtrafik genom

“ökade satsningar på fler spår, nya stationer, godsnoder och utvecklade kollektivtrafikkoncept” (Ibid). Även utvecklingen av mobilitetstjänster anpassade till “landsbygdens förutsättningar”, utbyggda IT-tjänster och ökad tillgång på bredband samt behovsbaserat bostadsbyggande ska prioriteras (Ibid). Utifrån Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys bör policy analyseras “baklänges” eftersom “konkreta förslag avslöjar vad som representeras som problem”. Mot bakgrund av detta vittnar alltså förslag kring utbyggnad av infrastruktur om att det som ses som “problemet” eller den stora hållbarhetsutmaningen kopplat till det tredje visionsmålet tycks vara en otillräcklig fysisk och digital infrastruktur.

Utvecklingsstrategins fjärde visionsmål är att “Skåne ska ha en god miljö och en hållbar resursanvändning” (Region Skåne 2020). De utvecklingstrender som identifieras och lyfts fram som problem här innefattar ett ohållbart tillstånd för biologisk mångfald, negativ påverkan på ekosystem, minskning av värdefulla habitat, spridning av främmande arter, ökning av utsläpp genom konsumtion av produkter tillverkade utomlands och att halter av luftförorenande partiklar är höga. Precis som i relation till det andra visionsmålet om att “Skåne ska vara en stark hållbar tillväxtmotor” lyser en tilltro till tekniken igenom i de lösningsförslag som läggs fram. Till dessa hör arbete för minskade utsläpp av fossila växthusgaser genom resurseffektivisering, forskning, innovation och teknikutveckling, att främja energisnåla tekniska system för produktion av exempelvis livsmedel och att ersätta fossila energikällor med förnybara såsom vindkraft, biogas eller solkraft (Ibid). Genom detta tenderar utmaningarna gällande miljö och resursanvändning att representeras som tekniska problem. Även kunskapsspridning framställs som lösningar för att uppnå “god miljö och en hållbar resursanvändning” (Ibid). Utvecklingsstrategin konstaterar att “kunskap om havets status ska stärkas” och att det behövs en ökad kunskap om bland annat vattentillgångar och kemikaliers miljöpåverkan (Ibid). Detta tyder på att bristande eller otillräcklig kunskap bland regionens invånare också uppfattas som en hållbarhetsutmaning.

Visionsmål nummer fem handlar om att “Skåne ska utveckla framtidens välfärd”. Större efterfrågan på välfärdstjänster, stigande välfärdskostnader, stigande förväntningar på välfärdens kvalitet och innehåll, ökad polarisering och konkurrens om kompetens identifieras som utmanande utvecklingstrender (Region Skåne 2020). Även i relation till detta visionsmål lyfts teknikutveckling fram som en lösning på vissa hållbarhetsutmaningar. Utvecklingsstrategin betonar behovet av att “anamma digitaliseringens möjligheter” samt att digitala och innovativa välfärdstjänster ska utvecklas på ett sätt som gynnar både individer i deras kontakt med välfärden och välfärdens medarbetare (Ibid). Utifrån Bacchis (2009) antagande att lösningsförslag i policy indirekt säger att någonting är ett problem framställs alltså utmaningar inom välfärden åtminstone delvis som tekniska problem.

Andra lösningsförslag eller åtgärder som läggs fram för att “utveckla framtidens välfärd” är ökade satsningar på proaktiva åtgärder i syfte att öka deltagande och möjliggöra för individer att själva “ta större ansvar för sin hälsa och sitt välbefinnande” (Region Skåne 2020). Här betonas hur individers ojämlika livsvillkor ställer krav på att välfärden kan erbjuda större anpassning till individers behov. Precis som i relation till det första visionsmålet om att “erbjuda framtidstro och livskvalitet” tyder detta på att ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper uppfattas som en hållbarhetsutmaning.

Det sjätte och sista visionsmålet lyder att “Skåne ska vara globalt attraktivt” (Region Skåne 2020). Till de utvecklingstrender som identifieras inom detta visionsmål hör att Skåne utmärker sig som en innovativ region, att trafik och framför allt genomfartstrafik väntas öka, att regionen präglas av god tillgänglighet till Europa och att befolkningen växer snabbt, inte minst till följd av utrikes inflyttning. I Region Skånes arbete med att uppnå visionsmålet om att “vara globalt attraktivt” presenteras återigen utbyggnad av infrastruktur och ökad digitalisering som lösningsförslag (Ibid). Som tidigare nämnt talar detta för att otillräcklig fysisk och digital infrastruktur ses som en central hållbarhetsutmaning.

Det som utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030 dock tycks lägga allra störst vikt vid är behovet av ökad samverkan mellan aktörer från olika sektorer både inom regionen och mellan regionen och omvärlden. Att detta framställs som en central hållbarhetsutmaning framgår då behovet av samverkan genomgående presenteras som en del av lösningarna för att uppnå samtliga sex visionsmål. Utvecklingsstrategin målar upp stärkt samverkan och utveckling av nya samverkansformer som en grundläggande komponent för att uppnå ett flertal olika målbilder. Dessa målbilder innefattar att “stärka individens egen kraft och frihet”, “arbeta för en förbättrad och mer jämlik hälsa” och “stärka möjligheten till livslångt lärande” (Region Skåne 2020). Samverkan beskrivs också som centralt om regionen ska kunna “nyttja kulturen som drivkraft för utveckling”, “bygga en stark kunskapsregion” och “verka för en effektiv regional kompetensförsörjning” (Ibid). Dessutom poängteras vikten av samverkan också i relation till regionens möjligheter att “stärka förutsättningarna för att starta och driva företag”, “planera [...] för en hållbar mark- och vattenanvändning”, “ta tillvara potentialen hos Skånes internationella befolkning och profil” och “vidareutveckla den gränsöverskridande arbetsmarknaden” (Ibid). När jag likt Bacchi (2009) utgår från förståelsen att ett lösningsförslag indikerar att någonting är ett problem som behöver lösas står det klart att brist på eller otillräcklig samverkan alltså ses som ett hållbarhetsproblem.

4.2 Blind spots, utelämnande eller osynliggörande och sociala grupper som kan tänkas drabbas

För att undersöka och diskutera eventuella aspekter som utelämnas eller osynliggörs i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030 kommer jag som tidigare nämnt att utgå från Bacchis (2009) fjärde fråga om vad som lämnas oproblematiskt, var “tystnader” finns och om man kan tänka annorlunda kring ett problem. Diskussionen syftar således till att i enlighet med ramverket för WPR-analys “problematisera problematiseringar” för att få en uppfattning om deras “begränsningar” (Bacchi 2009). För att beskriva dessa begränsningar kommer jag använda ordet blind spots såsom det definieras av Redman (2023). Detta kommer att göras i kombination med relevant litteratur som hjälper mig att diskutera och problematisera dessa blind spots och deras eventuella effekter för olika sociala grupper. Diskussionen kring effekter för sociala grupper hämtar inspiration från Bacchis (2009) femte fråga som syftar till att kritiskt granska effekter av olika problemrepresentationer. Fokus kommer då att riktas mot vilka grupper som eventuellt riskerar att missgynnas genom utvecklingsstrategins problemrepresentationer och dess blind spots.

Diskussionen om problemrepresentationer i Det öppna Skåne 2030 indikerar att hållbarhetsutmaningar i viss mån tenderar att representeras som tekniska problem, vilket medför en syn på teknikutveckling som en lösning på flera av dessa hållbarhetsutmaningar. Den tilltro till tekniken som lyser igenom i de lösningsförslag som läggs fram i utvecklingsstrategin kan liknas vid en så kallad “ecological modernization-approach”, ett perspektiv där ekonomisk tillväxt ses som förenligt med miljömässig hållbarhet genom tekniska lösningar (Arora-Jonsson 2017). Dessa tekniska lösningar tenderar dock att i hög utsträckning utelämna eller osynliggöra sociala och kulturella aspekter av de miljömässiga hållbarhetsutmaningar som ämnar lösas (Ibid).

Att utelämna eller osynliggöra sociala och kulturella effekter av miljömässiga hållbarhetsutmaningar i policy kan ses som problematiskt av flera olika skäl. Bacchi (2009) menar att utelämnande eller osynliggörande i policy bidrar till att konstruera eller representera olika samhällsfrågor som en “viss typ av problem”, vilket resulterar i felaktiga eller förenklade uppfattningar av komplexa upplevelser och fenomen. Det går också att se utelämnande av sociala och kulturella effekter av miljömässiga hållbarhetsutmaningar som problematiskt eftersom frågor som berör klimat och hållbarhetsutmaningar till sin natur har en “inneboende social och politisk karaktär” (Singleton et al. 2022). Inte minst i relation till lösningsförslaget om att “anamma digitaliseringens möjligheter” går det att se detta utelämnande

som en blind spot. Som konstaterat handlar Det öppna Skånes femte visionsmål om att “utveckla framtidens välfärd” och betonar bland annat hur individers ojämlika livsvillkor ställer krav på att välfärden kan erbjuda större anpassning till individers behov (Region Skåne 2020). Utvecklingsstrategin poängterar också hur “den enskildes behov, upplevelse och förutsättningar ska vara utgångspunkt för utformningen av välfärdstjänsterna” (Ibid).

För att uppnå visionsmålet presenteras utveckling av digitala och innovativa välfärdstjänster som ett lösningsförslag (Region Skåne 2020). Detta är dock ett lösningsförslag som kan medföra vissa svårigheter och väcka vissa frågor. Singleton et al. (2022) använder begreppet “tech literacy” för att beskriva förmåga att nyttja tekniska och digitala hjälpmedel eller verktyg och förklarar att denna förmåga varierar mellan olika sociala grupper. Bland annat kan både ålder och etnicitet urskiljas som faktorer som tycks påverka individers tech literacy (Ibid). När Singleton et al. (2022) diskuterar begreppet tech literacy och hur dessa färdigheter skiljer sig mellan olika sociala grupper är det för att visa på hur individers kontextbundna handlingsutrymme gällande att anpassa sin livsstil baserat på information om klimatavtryck varierar. Jag menar att förståelsen för hur tech literacy kan variera mellan olika sociala grupper också blir relevant för att förstå individers specifika handlingsutrymme i relation till digitala välfärdstjänster.

Ett exempel på en social grupp som kan komma att drabbas av utelämnande eller osynliggörande till följd av att satsningar på ökad digitalisering av välfärdstjänster läggs fram som ett lösningsförslag i Det öppna Skåne 2030 är äldre människor med invandrabakgrund eller en annan etnisk bakgrund än svensk. I en studie av Cozza et al. (2019) används begreppet “välfärdsteknologi” för att diskutera digitalisering av välfärdstjänster. Studien menar att välfärdsteknologi tenderar att “producera och reproducera ett scenario där de positiva effekterna av teknik antas”, samt bidra till att mångfald och heterogenitet inom gruppen äldre förbises (Ibid). Författarna konstaterar att åldrande är socialt och kulturellt betingat men att faktorer såsom kön, etnicitet och andra kulturella aspekter trots detta tenderar att förbises när digitalisering av välfärdstjänster för äldre implementeras (Ibid). För att digitala välfärdstjänster inte ska bidra till att reproducera socialt utanförskap är det nödvändigt att inte betrakta äldre som en heterogen grupp, utan adressera att det kan finnas dimensioner av marginalisering som påverkar individers tech literacy.

Utvecklingsstrategin Det öppna Skåne 2030 nämner att välfärden ska finnas till även för de människor som antingen väljer att avstå eller inte har möjlighet att använda digitaliseringens verktyg, men detta görs dock i mycket allmänna termer (Region Skåne 2020). Det specificeras varken vilka sociala grupper detta kan tänkas gälla, vilka konsekvenser detta eventuellt kan innebära för dessa grupper eller hur

regionen ska gå tillväga för att ändå lyckas generera välfärd av hög kvalitet för de som av olika skäl inte använder digitala verktyg. Att det dessutom kan finnas varierande förutsättningar även inom de grupper som faktiskt väljer att använda digitala verktyg är inte heller något som nämns i utvecklingsstrategin. Jag menar att ett tydligare synliggörande av denna komplexitet är grundläggande om regionen faktiskt vill att välfärden ska erbjuda större anpassning till individers behov i enlighet med utvecklingsstrategins femte visionsmål.

Ytterligare någonting som kan betraktas som en blind spot i Det öppna Skåne 2030 är avsaknaden av ett tydligt intersektionellt perspektiv. Som jag beskrivit i uppsatsens teoridel (se 2.3.2) syftar begreppet intersektionalitet till att synliggöra hur faktorer såsom kön, klass och etnicitet verkar samtidigt och skapar situationsbaserade maktrelationer och handlingsutrymmen (de los Reyes & Mulinari 2005). Utifrån Bacchis (2009) syn på hur kunskap diskursivt produceras och reproduceras genom problemrepresentationer i policy går det att argumentera för att inkludering av ett intersektionellt perspektiv i policy kan bidra till mer nyanserade förståelser kring effekterna av en viss policy. Denna förståelse kan i sin tur tänkas generera mer rättvisa eller jämlika utfall av en viss policy.

Efter noggrann läsning av Det öppna Skåne 2030 går det att konstatera att utvecklingsstrategin nämner att regionen ska ha ett "aktivt jämställdhetsarbete" samt att skillnader baserat på kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, socioekonomisk status eller ålder uppmärksammas och erkänns som faktorer som påverkar individers möjligheter och handlingsutrymmen (Region Skåne 2020). Att Det öppna Skåne 2030 uppmärksammar dessa faktorer och deras reella inverkan på människors livssituationer går givetvis att betrakta som någonting positivt. Det framgår också att regionen genom sitt utvecklingsarbete ämnar jobba för att stärka alla människors lika rättigheter samt motverka ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper, vilket är både självklara och eftersträvarvärda mål (Ibid).

Trots detta blir uppmärksammandet av ovannämnda faktorer inte mycket mer än just ett allmänt konstaterande av att de kan påverka människors livssituationer. Att övergripande notera det faktum att dessa faktorer skapar skillnader mellan olika sociala grupper, för att sedan gå vidare utan att egentligen problematisera detta på ett konstruktivt vis, är ett fenomen som kan beskrivas genom termen "naming and moving on" (Arora-Jonsson & Wahlström 2023). Det går att betrakta detta fenomen som en form av "strategiskt ovetande" i policy, vilket bidrar till att upprätthålla strukturer och maktordningar som tenderar att utelämna, missgynna och skada de individer vars sociala identitet är ett resultat av tillhörighet till överlappande sociala kategorier (Ibid).

Den regionala utvecklingsstrategin nämner ingenting om att tillhörighet till olika sociala kategorier kan överlappa eller verka simultant för att skapa olika dimensioner av marginalisering, diskriminering eller socialt utanförskap som resulterar i specifika situationsbaserade handlingsutrymmen. Eftersom Det öppna Skåne 2030 är ett policydokument som framställer ökande ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper som en central hållbarhetsutmaning som bör lösas, menar jag att avsaknaden av påvisad förståelse för detta är en blind spot som bör adresseras genom att rikta ett tydligare fokus på intersektionalitet.

Att hållbarhets- och klimatfrågor till sin natur är socialt och kulturellt betingade är idag något som uppmärksammas av både forskning, sociala rörelser och klimataktivisterna (Arora-Jonsson & Wahlström 2023). Detta innebär att hållbarhets- och klimatfrågor inte heller kan adresseras utan att samtidigt adressera rättvisefrågor samt hur faktorer såsom kön, klass och etnicitet bidrar till att skapa situationsbaserade maktdimensioner och handlingsutrymmen (Ibid). Ett intersektionellt perspektiv är alltså nödvändigt om hållbarhetspolicy faktiskt ska kunna fungera som ett verktyg för att lösa klimat- och hållbarhetsutmaningar. Avsaknad av ett intersektionellt perspektiv i hållbarhetspolicy riskerar att resultera i att alla de människor vars sociala identitet inte går att beskriva genom dikotomier, utan måste förstås som summan av olika sociala tillhörigheter, osynliggörs och skadas. I Region Skåne, som är en folkrik region kännetecknad av hög invandring och att människor med olika bakgrund lever och verkar, blir detta sannolikt en mycket stor del av befolkningen.

5. Sammanställning och slutord

I denna uppsats har jag undersökt hur hållbarhetsutmaningar representeras i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030. För att besvara min frågeställning om vad som framställs som centrala hållbarhetsutmaningar i den regionala utvecklingsstrategin har jag hämtat inspiration från Carol Bacchis (2009) ramverk för WPR-analys. Med avstamp i Bacchis (2009) teoretiska antagande att en ansats att lösa något med policy som verktyg också indirekt säger att någonting är ett problem som är i behov av en lösning har jag analyserat problemrepresentationer och lösningsförslag. Utifrån denna analys har jag konstaterat att följande faktorer framställs som centrala hållbarhetsutmaningar: ökande ojämlikheter och skillnader mellan olika samhällsgrupper, behov av teknisk utveckling, otillräcklig fysisk och digital infrastruktur, samt bristande eller otillräcklig kunskap och samverkan.

I uppsatsen har jag också diskuterat blind spots i form av sådana faktorer som utelämnas eller osynliggörs i Region Skånes utvecklingsstrategi Det öppna Skåne 2030, samt resonerat kring vilka sociala grupper som kan komma att drabbas av detta utelämnande eller osynliggörande. Utifrån denna analys har jag konstaterat att utvecklingsstrategins tilltro till utveckling genom tekniska lösningar riskerar att resultera i felaktiga eller förenklade uppfattningar av komplexa upplevelser och fenomen genom att förbise eller åsidosätta sociala och kulturella aspekter. För att undvika att så blir fallet menar jag att utvecklingsstrategin i högre utsträckning bör synliggöra komplexiteten gällande individers kontextbundna handlingsutrymme, inte minst gällande varierande tech literacy både inom och mellan olika sociala grupper. Ett exempel på en sådan social grupp som har identifierats är äldre människor med invandrarbakgrund, där både ålder, språkkunskaper och kulturella värderingar är tänkbara faktorer som kan påverka individers tech literacy.

Även behovet av ett tydligare intersektionellt perspektiv är något jag identifierat som en blind spot i Det öppna Skåne 2030. Utvecklingsstrategin uppmärksammar att skillnader baserat på kön, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, socioekonomisk status eller ålder bidrar till att forma individers livssituationer och handlingsutrymmen. Detta görs dock i mycket allmänna termer vilket går att se som problematiskt

eftersom hållbarhetsfrågor inte kan förstås utan att också förstå rättviseaspekter av hållbarhet, samt rådande maktstrukturer som upprätthåller orättvisor. Om förståelsen för hur överlappande sociala tillhörigheter skapar olika dimensioner av marginalisering, diskriminering eller socialt utanförskap inte adresseras i policy så riskerar alla de grupper och individer vars sociala identiteter inte kan reduceras till enskilda kategorier eller dikotomier att missgynnas eller direkt skadas.

Avslutningsvis bör det tilläggas att utformning av all form av policy givetvis är en balansgång. Ett styrdokument såsom en regional utvecklingsstrategi bör rimligtvis vara tillräckligt allmänt för att fortfarande kunna vara aktuellt även när oförutsedda händelser inträffar. Detta går att se som en resiliensfråga och Covid-19-pandemin är kanske det senaste tydliga exemplet på en sådan oförutsedd händelse som ställde höga krav på anpassning. Samtidigt menar jag att det är av stor vikt att hållbarhetspolicy är tillräckligt specifik för att inte bli intetsägande eller riskera att utelämna aspekter och grupper som riskerar att missgynnas och fara illa utan detta erkännande. Om detta inte adresseras blir policyn istället ett verktyg för att upprätthålla och reproducera maktdynamiker och strukturer som blir skadliga för vissa sociala grupper. Detta blir extra viktigt i en region som är så starkt präglad av mångfald som Skåne är.

Genom min analys har jag visat att det går att identifiera tydliga blind spots i Det öppna Skåne 2030, samt att vissa av de lösningsförslag som läggs fram i relation till de identifierade hållbarhetsutmaningarna riskerar att resultera i nya hållbarhetsutmaningar med konsekvenser för Skåne och den skånska befolkningen. Att uppmärksamma och vidare undersöka dessa blind spots och dess effekter är väsentligt om regionen vill ha en policy som bidrar till de tre dimensionerna av hållbar utveckling, den ekonomiska, sociala och miljömässiga, för att skapa hållbar utveckling *för alla*.

Referenser

- Arora-Jonsson, S. (2017). Blind spots in environmental policy-making: How beliefs about science and development may jeopardize environmental solutions. *World development perspectives*, 5, 27–29. <https://doi.org/10.1016/j.wdp.2017.02.004>
- Arora-Jonsson, S. & Wahlström, N. (2023). Unraveling the production of ignorance in climate policymaking: The imperative of a decolonial feminist intervention for transformation. *Environmental science & policy*, 149, 103564-. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.103564>
- Bacchi, C.L. (2009). *Analysing policy : what's the problem represented to be?*. Frenchs Forest: Pearson Australia
- Bacchi, C. & Eveline, J. (2010). *Mainstreaming Politics : Gendering Practices and Feminist Theory*. University of Adelaide Press. <https://doi.org/10.1017/UPO9780980672381>
- Bacchi & Goodwin. (2016). *Poststructural analysis – A guide to practice*. Palgrave Pivot: New York
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A., Carle, J. & Nilsson, B. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Cozza, M., Crevani, L., Hallin, A., & Schaeffer, J. (2019). Future ageing: welfare technology practices for our future older selves. *Futures*, 109, 117-129.
- De los Reyes, P., & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet : kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber
- Inglis, D. & Thorpe, C. (2019). *An Invitation to Social Theory*. 2:a uppl. Cambridge: Polity Press
- Kudo, P (2022). SD går om M i flera kommuner: "Besviken". *Svenska Dagbladet*, 13 september.
- Nordin, M (2021). *Inkomster och polarisering på Skåne och Blekinges landsbygd och invandrartäta områden*. KEFU skriftserie, no. 2021:3, KEFU.
- Pain, A. & Hansen, K. (2019). *Rural Development*. Oxford: Routledge.
- Redman, B. (2023). Blind Spots in Research Integrity Policy: How to Identify and Resolve Them. In: *Reconstructing Research Integrity*. Springer International Publishing AG. 19–36. https://doi.org/10.1007/978-3-031-27111-3_2
- Region Skåne (2020). *Det öppna Skåne 2030. Skånes utvecklingsstrategi*. Region Skåne. Det öppna Skåne 2030 - Utveckling Skåne (skane.se) [2024-06-16]
- Region Skåne (2024). *Hur har det gått i Skåne?*. Region Skåne. Hur har det gått i Skåne?: Förord (skane.se) [2024-06-16]

- SCB (2024). *Invandring till Sverige*. Statistiska centralbyrån. Invandring till Sverige (scb.<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/invandring-till-sverige#Regionsse>) [2024-05-22]
- SCB (2024). *Sveriges befolkning*. Statistiska centralbyrån. Sveriges <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/sveriges-befolkning/#Nyckeltalefolkning> (scb.se) [2024-05-22]
- SFS 2017:583. *Förordning om regionalt utvecklingsarbete*. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet RSL.
- Singleton, B.E., Rask, N., Magnusdottir, G.L. & Kronsell, A. (2022). Intersectionality and climate policy-making: The inclusion of social difference by three Swedish government agencies. *Environment and planning. C, Politics and space*, 40 (1), 180–200. <https://doi.org/10.1177/23996544211005778>
- Sveriges Kommuner och Regioner (2022). *Kommuner och regioner*. Kommune <https://skr.se/skr/tjanster/kommuner-och-regioner.431.html#och-regioner> | SKR [2024-05-22]
- Sveriges Kommuner och Regioner (2021). *Regional utvecklingsstrategi*, RUS. <https://skr.se/skr/samhallsplanering/infrastruktur/regionalutveckling/regionalutvecklingsstrategi.2690.html> | SKR [2024-05-22]

Tack

Jag vill passa på att rikta ett särskilt tack till min handledare Hanna Wolf. Tack!

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.